
FLEKKEFJORD SLIPP & MASKINFABRIKK

Inneh. Leif og Georg Kongevold

FLEKKEFJORD

Bergens Tidende

VESTLANDETS MODERNE STORAVIS

NORGES MARKEDSDATA

NORGES STØRSTE MARKEDSANALYSE-INSTITUTT

KJELL JUELL A/S
BYGGELEDERFIRMA
M.N.I.F. M.R.I.F.

Karl Johans gt. 8

Oslo 1

Lettere økonomi –

bedre likviditet!

lefac
Norsk Leasing & Factoring AS

Oscars gate 30
Oslo 3
Tlf. (02) 46 19 25
Postboks 7163

Fra Dagbladet, 26. august 1978:

Oppgjøret med landssvikerne:

**— Bare jeg slipper å se noen
norske nazister mer..!**

Utdrag fra Yngvar Ustvedts bok

«Jeg har bare ett ønske nå; å slippe å se noen av de norske nazistene mer», sa Arnulf Øverland da han kom tilbake til Norge igjen etter år i tysk fangenskap. «Vi behøver ingen hevn, vi må bare få være fri dem».

Vi fikk det. Fellesprogrammet understreket hvor nødvendig det var med et hurtig og effektivt oppgjør med dem som svek. En samlet presse sluttet opp om kravet. Arrestasjonene av angivere, stornazister, torturister, brakkebaroner og farlige elementer begynte da også umiddelbart etter frigjøringen — etter lister som var satt opp på forhånd. Mange kom selv og meldte seg for politiet og hjemmestyrker. De fleste ble godvillig med når man kom og hentet dem.

Flere hundre hadde stukket av til Sverige før kapitulasjonen. Mange var i Tyskland. Andre forsøkte å rømme i maidagene. I

Trondheim stakk landets farligste mann til fjells med 20 av sine medsammensvorne den 7. mai. Der oppe skulle Rinnan og hans folk sitte og vente på at krigen brøt løs mellom Amerika og Sovjet. Trodde de. Men de regnet feil. 15. mai ble Rinnan pågrepet og avvæpnet av norsk politi i en seterbu inne ved svenskegrensen.

En annen som forsøkte å rømme, var Eyvin Mehle, «Kringkastings-sjefen». Også han kom fram til svenskegrensen. Der måtte han legge på svøm for å komme over et stort vann. Han druknet midt-fjords.

Noen greide å ta seg over grensen til Sverige. Derfra kom de videre til Argentina, godt hjulpet av hemmelige nazi-organisasjoner i Göteborg.

Flere kjente nazister ble ellers lagt inn på psykiatriske sykehus — de åpenbart sinnssyke og forvirrede. Et par torturister var

STAVANGER

P. O. Stafsæth ^{AS}

ALESUND

Jernvarer — Støpegods — Bygningsartikler — Malerverker
Kjøkkenutstyr — Elektrisk utstyr — Camping — Flskerødskep
Rør — Sanitærutstyr — Sprengstoff

ARENZT & AMUNDSEN ^{AS}

Agent for:

TELEDYNE: Massasjedusj
Vannfilter for private
Røkalarm " "

Fr. Nansens plass 7, Oslo 1, tlf. 42 49 73-33 40 35

Beckers

BECKERS LAKKINDUSTRI ^{AS}

SPECIALFABRIKK FOR INDUSTRILAKKER

Postboks 70, 2020 Skedsmokorset — Tlf. 74 70 20

Allers

det store familieblad

blant dem. Og en «minister». Selvmord forekom. Det hendte at menn skar strupen over på sine hustruer og deretter på seg selv. Og at kjærestepar sprengte seg selv i lufta. NS-direktøren på Opstad drepte både seg selv, sin hustru og sine barn. Han ville spare sine nærmeste for de lidelser han forstod måtte komme, skrev han.

Dette var unntakelser. Det var ikke flere registrerte selvmord i 1945 enn det hadde vært i 1944 eller i 1939 for den saks skyld (ca. 200). Stort sett gikk arrestasjonene etter planene. Utpå sommeren satt 20 000 nazister bak lås og slå. De tradisjonelle fengslene var sprengt, og det ble nødvendig å oppbevare fanger på mer provisorisk måte. Ikke alle fanger var like fornøyd med cellene. I Tømmerelv i Troms ble landssvikerne satt i en tysk leir og fikk tyske voktere. Det likte de dårlig. I Gausdal gikk Bjørnstjerne Bjørnsons sønn Erling til sultestreik med brask og bram fordi fengslet var så dårlig. Vaktene gjemte kjeks og andre gode saker under hodeputen hans om kvelden — og vekk var de neste morgen. Bjørnson spiste av sakene — og måtte sitte til han hadde stått til rette for alle de svadafylte artiklene han hadde skrevet i Fritt Folk under krigen.

Virkelig ille later det bare til å ha vært et par steder nordpå. I

Gruvestua interneringsleir ved Kirkenes satt 45 mannlige landssvikere sammenstuet på ett rom med en gulvflate på 100 m². 12 kvinner satt i en gamme på 15 m². Men så var forholdene i Øst-Finnmark spesielle for alle som bodde der den gang.

Når man slåss med fanden —

«De lange knivers natt» — som landssvikerne hadde fryktet og som man hadde truet med under krigen — den kom ikke. Ingen ble sendt til Bjørnøya heller. Men overgrep forekom. Det ville vært rart ellers. Etter det folk hadde hatt å gjennomgå fra nazistenes side, var det ikke til å unngå. Men løfterike for det nye rettssamfunnet var overgrepene ikke.

Nazister som ikke var siktet eller fengslet fikk ofte sine penge-midler beslaglagt og sine konti sperret. Offentlige etater og private bedrifter suspenderte folk uten lønn uten at det forelå kjennelse fra noen rettsinstans. Mange leger og sakførere ble fratatt retten til å praktisere, lærere ble sagt opp. Enkelte ble jaget fra hjemmene sine og måtte tilbringe nettene utendørs, i parker, trappeopp-ganger, brakker. Kanskje er ordet overgrep for sterkt i forbindelse med disse tingene. Men de bestemmende tiltok seg mange ganger en domsmyndighet som de

reis med-
send med
Nordenfjeldske
Alltid og gjerne til tjeneste!
DET NORDENFJELDSKE DAMPSKIBSSELSKAB
Trondheim — Telex NFDS 55041 — NFDS 55180 (Passasjer)
Telefon 20 500 — Telegr.adr. «Nordenfjeldske»

finn hansen AS

FREDENSBORGVN. 4—6 SENTRALBORD: 11 09 20 Telegr.adr.: GLASHANSEN

**NÅR DET GJELDER
REKLAMEARTIKLER OG GAVER
TIL DERES FORRETNINGSFORBINDELSER**

kan vi sikkert hjelpe Dem. Besøk vårt moderne utstillingslokale i Nils Juels gate 33, inngang fra Colbjørnsens gate. Vennligst ring oss på forhånd! Telefon 56 77 70.

Inter-GIFT AS

etter vanlig norsk rett ikke hadde.

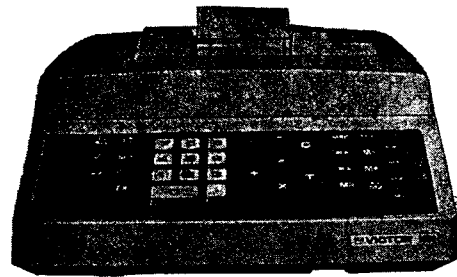
Sommerdagene 1945 var lite vanlige på så mange måter. Rettsapparatet overbelastet, folks følelser sterke og lenge tilbakeholdte. Likevel kan de fysiske overgrepene som fant sted, ikke forsvares. Som når en rekke sterkt invalidiserte frontkjemper ble revet ut av sengene sine på Sinsen krigslasarett i Oslo og sendt rett ut på Ilebu. Eller når arresterte landssvikere i Drammen måtte gå gatelangs med voktere på begge sider eller kjøre rundt på åpen lastebil slik at folk fikk anledning til å rope, kalle og kaste stein. I Bergen måtte en frontkjemper stille opp på Festplassen som var full av folk som ropte og skrek til ham. Vokterne slo og sparket. «Folk som stod rundt moret seg fyrstelig og spyttet på meg så jeg var helt hvit overalt av spytt».

Av de 20 000 arresterte var det likevel bare en promille som kom ut for slike ting. De fleste led ingen overlast da de ble tatt. Men etter at de ble satt inn, kan overgrep ha vært mer alminnelige, særlig i den første tiden. Mye av kritikken som senere ble reist mot landssvikoppgjøret, hadde sitt grunnlag i episoder fra sommeren 1945. Vaktmannskapene fra politi- og hjemmestyrker passet ofte dårlig til å være fangevoktere. Noe reglement hadde de ikke å holde seg

til heller. Det forekom da også at fangene måtte stille på appell i mange timer om natten. Og at de måtte «åle» over pukkestein og myrstekninger mens vaktene skjøt med skarpt over hodene på dem. Flere fanger ble såret av slike skudd. Minst en døde. En annen døde som følge av en langvarig appell. Noen fanger fortalte etterpå at de fikk opplest sin egen dødsdom opp til 12 ganger og ble stilt opp foran eksekusjonspelotongen. Så ble det utsettelse i siste øyeblikk. Fanger som var bortimot 70 år ble tvunget til å stable lik fra tyskernes massegraver, ja på Voss forekom det at fanger ble presset til å foreta seg ting med lik av kvinner som var så avskyelige at stortingsmannen som reiste saken (Erling Wikborg) ikke kunne gå inn på dem.

En navngitt vaktmann fra Ilebu innrømmet at når landssvikfangene ankom til leiren ble de ofte stilt opp med ansitet mot en vegg. Slik kunne de bli stående i 6 — 8 timer for å bli «avkjølet». Enkelte voktere moret seg med å gå bak fangene og diskutere hvem av dem de skulle skyte først. Andre truet fangene til å rope i kor; «Jeg er en stor landsforræder!»

Det må i rettferdighetens navn tilføyes at flere av disse vokterne kom for krigsrett og ble straffet for de forbrytelser de etter norsk

**Kalkuler elektronisk med
VICTOR 1900**

ENKELT – HURTIG OG LYDLØST

12 modeller,

Skrivende eller med skjerm.

Priser fra kr. 550,— + moms.

 VICTOR REGNEMASKINER
TRONDHEIMSV. 154
FINN CLAUSER TELEF.: 37 86 22 - 37 86 24

DAVID-ANDERSEN SØLV

betyr noe – for den som får det

BE GULLSMEDEN VISE DEM DAVID-ANDERSEN SØLV

TORVALD KLAVENESS

SKIPSREDERI – OSLO

Telegramadr.: «ALMARINE» – Telefon 42 38 20

Folla Fabrikker

7723 Follafoss

lov hadde gjort seg skyldige i. Klager over fangebehandlingen førte også til at endel uheldige elementer blant vokterne ble skiftet ut. Men mangt kan ha foregått som fangene ikke nådde fram med. Og dog var det disse fangene fikk gjennomgå nokså uskyldig i forhold til den skjebne som ble mange «tyskertøser» til del.

«Å ta håret av en tyskerhore»

«I mai 1945 brøt fire unge gutter inn i leiligheten der jeg bodde. Først slo de meg i hodet så jeg ble halvt bevisstløs. Etterpå drog de meg ned i gården, klipte, barberte og skar — så blodet rant — alt håret av meg. En ukes tid etter på kom to heimefronter inn i leiligheten. De plantet revolveren i ryggen på meg. Utenfor sto en bil der det fra før satt andre damer. Gaten var svart av folk. De bar seg som gale, hujet og skrek og brukte rå skjellsord. Vi ble kjørt til en anstalt som vi skulle gjøre ren. Skaut fikk vi ikke ha på hodet. Vi måtte gå rundt snauklippt, så jeg led mer enn jeg kan beskrive i ord. Nå føler jeg meg fredløs og hjemløs og ønsker bare jeg var død».

Den over 40 år gamle kvinnen som fortalte dette i 1946, var en av mange. Det fantes vel knapt den by i landet der jenter som hadde hatt med tyskere å gjøre, ikke ble tatt under vilkårlig be-

handling i denne tiden. Overalt ble gatens domstol opprettet — oftest av gutter i overgangsalderen, men ivrig applaudert av de eldre.

Under okkupasjonen var det mange norske jenter som var lystne på et eventyr med en tysker. I Oslo så man dem «trekke» hver kveld ved Undergrunnsbanen og på Karl Johan, eller gjøre det som verre var i skogene på Ekeberg og på Bygdøy.

Etter frigjøringen var interessen for hva som skulle skje med disse jentene enorm. Hatet også. Folk krevde streng straff. I avisene stod ord som disse:

«Ja tøs, du var den verste av dem alle. Et hakekors skal brennes på din skalle.»

Nå var det ingen lov som forbød norske jenter å ligge med tyske soldater. Myndighetene kunne derfor ikke arrestere dem og straffe dem. Så tok folk seg selv til rette. På gater og torg ble håret klippet av jentene. Noen fikk pryl, andre fikk revet klærne av seg og måtte løpe nakne gjennom gatene. Mange ble sjikanert bort fra arbeidsplass og leilighet. Det hendte rett som det var at bevæpnede hjemmestyrker tvang dem til å skure gulv og latriner i militærbrakkene. Alt uten rettergang og dom. Derfor hendte det også at uskyldige ble tatt. Piker som ikke hadde sett på en

TIPPER

TILHENGERE

A/S LASTEBILUTSTYR
1443 Skårer,
(02) 70 19 20

A/S OHNA-MAUR
1360 Svelvik,
(02) 84 22 60

A/S OHNA-LAST
3500 Hønefoss,
(067) 22 933

KEYES NORWAY A/S

VIUL

HØNEFOSS

MALS.GOT
electronic

tysker en gang, risikerte å bli plaget og hånet.

På Holmenkollen Turisthotell, som hadde vært tilholdssted for tyskere under krigen, arresterte politiet 23 kvinner en natt i juli. Endel av dem hadde ikke hatt noe som helst med tyskere å gjøre. Arrestert ble de likevel, uten anledning til å forklare seg — og dertil *filmet* foran Sportsrestauranten. Så bar det i leir med dem alle sammen. Hadde det ikke vært for initiativrike slektninger, ville de uskyldige sattet i månedsvi. Da de kom tilbake til leilighetene sine, var skap og skuffer brutt opp og undertøy, silkestrømper og verdisaker stjålet.

Etter hvert sa pressen fra at dette gikk ikke an. Sigurd Evensmo fremholdt at ikke noe kompromiss var mulig med dem som begikk selvstekt og mishandling. Johan Scharffenberg skrev lange artikler til forsvar for jentene.

Men så fikk han svar og. Her er et brev han mottok, undertegnet med fullt navn og adresse — det forteller atskillig om de mindre lyse sider ved stemningen sommeren 1945:

«Vi gode nordmenn og jøssinger ser med avsky på Deres forsvar av tyskertøser og landsforrædere. Når De forsvarer tyskerhorer, da er De likestilt med landssvikere. Norsk lov og rett, det er vi det norske

folk, og vi plikter å gjøre likedan mot landssvikerne som de har gjort mot oss. Å ta håret av en tyskerhore er for mild en straff, de skal hates og plages på alle måter både mannlige og kvinnelige landssvikere. Det er vår plikt å hevne våre kjære nå. Den som vil ta bløtaktig på landssvikerne skal ikke være trygg sjøl, vi den norske hjemmefront tar den hevn vi vil ha. Straffen skal være den samme som gode nordmenn fikk av nazibødlene.»

Smitten fra Hitler

Var vi blitt smittet av Hitler? Lot vi det vi hadde bekjempet — vilkårligheten, terrormetodene, ensrettingen, brutaliteten — få innpass i egen leir?

I noen grad ja. Selv om enkelte modige sang ut om overgrepene og flere stilltiende tok avstand fra dem. «Fem års fangenskap under voldsherrer vi hatet, har forgiftet våre sinn,» skrev Einar Skavlan i Dagbladet. Scharffenberg klaget over at endel av hjemmestyrkene la samme ånd for dagen som den hirden hadde opptrådt med, og i Bergen trakk Torolv Solheim og andre ledende kommunister sammenligninger mellom tyskerne og de milorgsoldater de fikk å gjøre med. «I dei militære styrkane hadde det vakse fram ein stupiditet og voldsmentalitet som i eitt

Decca Radar
Decca Navigator
Decca Autopilot
Decca Skipsautomasjon

Decca Radar og Navigator A/s

INDUSTRIHUSET

5010 Bergen

A/S NOR-VEI
ASFALT-ENTREPRENØR

Adr. THALLEVN. 2

TELEFON 24 033

BODØ

Når tiden teller, ring
33 41 80

Linje-agenter
H. Heitmann & Son A.S
Prinsensgt. 3, Oslo 1
Telex: 1 64 81

Containeroperatører
Heitmann Spedisjon A.S
Dronningensgt. 22, Oslo 1
Telex: 1 88 84

og alt stod på høgd med det dei grøne hadde synt. Mentalitet og oppførsel hadde tatt preg av den nazisme dei egentleg skulle kjempe mot.» Overdrevent, tilspisset — javel. Men ordene har en kjerne av sannhet. Det ville vært merkelig om de ikke hadde hatt det. Gjennom flere år hadde hatet lagret seg opp i befolkningen. Og det var tyskerne og nazistene selv som hadde fremkalt det og holdt det vedlike. Når en i dag tenker tilbake på denne tiden, må en undre seg over at det ikke ble flere overgrep, mer selvtekt og vold og primitiv menneskelig aggressivitet enn tilfellet var. Avskyen ble jo slett ikke mindre etter frigjøringen da vi lærte nazistenes fremferd å kjenne i detalj. Under krigen hadde rykter og historier om grusomheter vært i sving uten at man alltid fikk noen visshet. Nå fikk vi bevisene. Vi fikk høre om nordmenn som under forhør hadde strødd salt i ofrenes åpne sår. Som hadde brukt fotklemmer med skrutvinge, og glødende jernstenger. Fanger fortalte om hvorledes de var blitt tatt med ut i skogen og kommandert til å sette hodet ned i murtuer eller til å stå på hodet på spisse stubber. En fange var blitt plassert under en kjele med dryppende vann og hadde sittet der i flere dager. — Under rettsaken mot Reidar Haaland i juli

kom det for dagen en serie mishandlinger så grove at blodet måtte fryse til is i årene. En rekke vitner stod fram og dokumenterte at Haaland hadde slått og sparket dem, dratt ut neglene på dem, badet dem i iskaldt vann og skvettet urin på dem, pisket dem i timevis mens de hang opp etter veggen i armene. «Jeg er sadist og nå skal du få gjennomgå!» skrek han.

Men fikk nazistenes fremferd i vårt eget land harmen til å blusse i oss, steg det til faretruende høyder da Tysklandsfangene kom hjem. Det de fortalte kunne få hatet til å flamme i de saktmodigste hjerter.

De dødsdømte vitner

8 000 nordmenn var blitt sendt til konsentrasjonsleire og tukthus i Tyskland. 6 500 av dem vendte tilbake, merket for livet. De andre var døde — av sult, pinsler, brutal behandling, sykdommer og epidemier. Mange av fangene var så syke og avkretfet at de døde etter at de var blitt befridd av grev Folke Bernadotte og hans svenske sanitetssoldater.

Den virkelighet de gjenlevende fortalte om, fikk fortidens mest groteske fantasier om helvetes pine og dommedag til å fortone seg som bleke skygger. Vi fikk høre om en verden der millioner av mennesker hadde satt livet til, og

Noah bygde arken før regnet kom.

Noah var en forutseende mann, og tok sine forholdsregler i tide.

Nå som den gang er det om å gjøre å være forberedt på at tidene kan skifte.

Har du en sparelånsavtale med Andresens Bank er du sikret lån.

ANDRESENS BANK
— den som sparer får lån

SKIPSUTSTYR

A/S NOR-MARINE

OSLO

KAFFEHUSET
FRIELE

der andre millioner beveget seg omkring som levende skjeletter. En verden der mennesker mistet sin forstand av sorg og fortvilelse og der alle mulige former for tortur, fra pisking til korsfestelse, hørte til dagens orden. En verden der gasskamrene tok livet av millioner, og der krematoriene arbeidet natt og dag med å bringe likene av veien.

Mange av de hjemvendte skrev om det de hadde opplevd. Arnulf Øverland, Odd Nansen, Lise Børsum og Trygve Wyller ga så levende og skakende bilder av lidelsene og tragediene at det var som man kjente stanken av råtnende legemer og lukten av brent kjøtt når man leste dem. Til overmål fikk vi også se nærbilder og fotografier avredslene; en forretning i Torggaten i Oslo stilte ut bilder fra Belsen, store menneskemengder samlet seg utenfor hver eneste dag. Navn som Auschwitz, Belsen, Buchenwald, Dachau, Neuengamme, Ravensbruck, Natzweiler ble etset inn i vår bevissthet. Det fantes ikke den perverse drøm som ikke var blitt realisert i disse leirene, ikke det tilintetgjørelsesmiddel som ikke var blitt forsøkt. Det hele vitnet om slike avgrunner i menneskesinnet at det ikke var til å fatte. Aldri hadde vi trodd, selv i krigens slutfase, at tyskernes misgjerninger var så grufulle og

hadde et så kolossalt omfang. Mange følte seg ferdig med tyskerne og alt deres vesen for godt. «De erfaringer vi gjorde i leiren, gir oss god grunn til å se mørkt på spørsmålet om et annet Tyskland,» skrev redaktør Olav Larsen da han kom hjem. «Jeg skjønner ærlig talt ikke hvor de nye kreftene som skulle omskolere dette folket skal komme fra.»

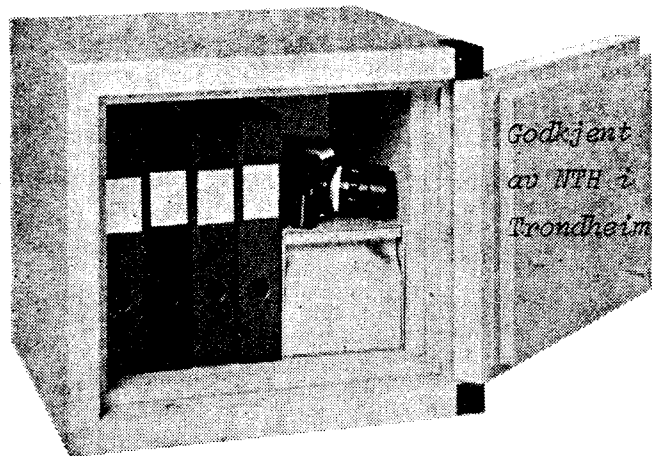
For mange ble det som hadde hendt i Hitlers konsentrasjonsleire noe sentralt i hele den europeiske virkelighet — og et personlig eksistensielt problem: Hva hadde fått mennesker til å oppføre seg slik mot hverandre? Hva var det for en ånd som var kommet til uttrykk i Det tredje riket? Hvorledes hadde alt sammen vært mulig, og hvorledes kunne man hindre at det skjedde på ny?

Det bitre oppgjøret

Under krigen var det blitt satt opp lister med navn på tyskere man visste var krigsforbrytere, 300 mann var etterlyst ved kapitulasjonen. De skulle arresteres så hurtig som mulig. Etter en tid viste det seg at tallet var meget høyere. Massegravene som ble funnet talte sitt eget uhyggelige språk om det. Den største ble oppdaget i Trandumskogen ved Gardermoen. Her lå hundrevis av drepte nordmenn, bare iført skjorte og bukse,

SAFEN FOR HJEMMET

G
U
N
S
T
I
G
P
R
I
S

Kardex System a/s

PRINSENSGT. 6 — OSLO 1 — SENTRALBORD 41 56 40

ET KJENT TREKK I TRANSPORTEN

Produkter:

DAMM Tilhengere 1 akslet og boggi
 DAMM Tilhengere 2 og 3 akslet
 DAMM Tilhengere
 DAMM Semitrailere
 DAMM Containerhengere
 DAMM Tømmerpåbygg
 DAMM Tømmerhengere
 DAMM Tømmerbanker
 DAMM Jernhengere (langgods)
 DAMM Svanehalshengere
 DAMM Tankhengere

Damm's tilhengere

DAMM Tankpåbygg
 DAMM Planpåbygg
 DAMM Div. spesialhengere
 DAMM Vekselplass for bil og henger
 Effer Bilkraner

Montering:

Tippmontering
 Bilkranmontering
 Baklastermontering
 Sviniskivemontering

Sverre Damm's
 VOGNFABRIKK

GAMLEVEIEN 1, LØRENSKOG,
 1473 SKÅRER. (VED OSLO BYGRENSE)
 TELEFON (02) 70 17 05

med bind for øynene og bakbundne hender. En av bødlene, SS-Obersturmführer Oscar Hans, fortalte hvorledes det hadde foregått når de ble tatt av dage; ofrene var blitt kjørt på lastebiler inn i skogen, stilt opp langs gravene og skutt rett ned i dem. Som oftest med nakkeskudd. Hulter til bulter ble likene liggende til andre fanger skuffet jord over dem.

Massegraver ble funnet på en rekke steder i landet — på Falstad ved Levanger; ved Harstad; i Fjell ved Bergen; på Håøya; ved Ognå; ved Majavatn; ved Aur ekserserplass. Til og med på bunnen av Oslofjorden fant dykkere lik av norske patrioter som var blitt skutt av tyskerne. Flere tusen nordmenn og allierte soldater var blitt drept uten rettergang og dom. Noen av likene ble identifisert i 1945. Det store flertall ble det ikke. De var og ble navnløse ofre for «Das Volk der Richter und Henker» i Norge.

De skyldige ble arrestert ved frigjøringen. Mange av dem forsøkte å gjemme seg bort i Wehrmachtuniformer, og noen kom seg også ut av Norge på den måten. Julius Dentzer for eksempel, en av de verste fra Grini. Men de fleste ble knepet i leirområdene. Bøddelen Oscar Hans ble tatt på Jørstadmoen. «Det var ikke min skyld!» pep han med skjelvende

stemme da han ble gjenkjent. «Ich konnte ja nicht dafür!» Gestaposjefen på Kongsvinger hadde håpet å forsvinne inn i Wehrmacht da nederlaget var et faktum. Sammen med 50 av sine underordnede ble han avslørt under en razzia på Terningmoen.

«Himmelkreuz und Sakrament — das ist Propaganda!»

«Det gikk et støkk gjennom salen da gestapisten Stuckmann ble ført inn. Han var brutaliteten personifisert. Et brutalt hakeparti, lav panne og fullstendig overdimensjonert kropp. Dette var herrefolket i renkultur.»

Referatet fra en rettssak på Lillehammer er et av mangfoldige eksempler på hva man kunne oppleve i norske rettssaler høsten 1945. Den ene morderen og torturisten verre enn den andre ble ført fram for å stå til rette for sine gjerninger. Synderegistrene var ofte så uhyggelige og fantastiske at det var vanskelig å tro de kunne være sanne. Selv påstod tyskerne alltid at de ikke var det. «Himmelkreuz und Sakrament! Das ist Propaganda!» brølte Grinibøllen Josef Pufal da han hørte anklagen.

Men kjensgjerningene talte sitt eget språk. Og gestapistene likte seg dårlig når de ble stilt ansikt til ansikt med sine ofre. Da het det

Maskin & K. Lund & Co.

Oslo	Stavanger	Bergen	Trondheim	Tromsø
Tlf. 68 70 80	75 745	26 24 10	16 615	83 626

— Tilsluttet Kværnerkonsernet —

MORTEN WERRINGS REDERI

(SKIPS A/S TRITON)

Roald Amundsens gt. 5

Oslo 1 - Norway

gjerne at de bare hadde handlet etter orde. Det hendte at tyskernes norske leiesvenner og tolker fra okkupasjonstiden brøt sammen i retten når de måtte oversette de grufulle tiltalebeslutningene. En ble innlagt på asyl som sinnssyk.

Gestapo-mannen Karl Hans Herman Klinge var den første tysker som kom for norsk rett. Saken hans ble en viktig prinsipp-sak. Den dreide seg blant annet om lovligheten av å anvende de provisoriske anordninger fra 1945 på utenlandske krigsforbrytere. Kunne man her gi loven tilbakevirkende kraft — hva ingen lov ifølge Grunnloven skal ha?

Klinge hadde utfoldet en nærmest fabelaktig grad av brutalitet og sadisme på Victoria Terrasse. Han hadde kjørt brennende sigarettstumper inn under neglene på fanger som selv stod i retten og fortalte om det. Han hadde trampet på dem mens de lå avmektige og bakkbundne på gulvet og gråt. Han hadde brukt meterlange gumibatonger på dem og pisket dem, tvunget dem til å hoppe opp og ned i timevis og til å legge seg ned i iskalde bad. Han hadde også myrdet fanger under forhør, den siste så sent som i mars 1945.

Han erkjente seg bare delvis straffskyldig. Batongen han hadde brukt var ikke fullt så lang som det vitnene påstod, sa han. Men

anordningen av 4. mai 1945 kom til anvendelse ved straffeutmålingen. Den ble gitt tilbakevirkende kraft, fordi tortur ifølge retten måtte anses som stridende mot de mest elementære rettsregler. Og fordi folkeretten stempler all tortur som en krigsforbrytelse. Klinge fikk dødsstraff av lagmannsretten. Høyesterett oppretthold dommen.

Etter at Klinge var blitt dømt, kom den ene etter den andre av de tyske torturistene for retten. 15 av dem ble dømt til døden. 16 fikk livsvarig fengsel. 50 tyskere fikk kortere frihetsstraffer.

Mange av bødlene og torturistene slapp lett. I Bergen fikk noen av de mest beryktede krigsforbryterne så milde dommer at det vakte oppsikt over hele landet — folk som egenhendig hadde skutt norske marinesoldater i uniform, senket likene i sjøen og sprengt dem i filler med dynamitt for å forhindre «heltedyrkelse» i befolkningen etterpå. I Oslo ble boddelen over alle bødler, Oscar Hans, frikjent av Høyesterett enda han beviselig hadde henrettet 215 norske patrioter, de fleste uten at dom forelå. Retten fant at domsgrunnene fra lagmannsretten var mangelfulle og uklare. Hans ble derfor sendt hjem til Tyskland sammen med andre firkjente krigsforbrytere. 5 slapp fri på grunn av bevisets stilling. 261 fikk sin sak hen-